

om oude plannen voor het samenvoegen van gemeenten te verwezenlijken die de vooroorlogse regeringen nimmer aan de Kamers voorgelegd hadden.¹ In zulk een verband kon hij tegen anderen zeggen: 'Ik ben nu de koningin, de minister en de Staten-Generaal in één persoon verenigd.'² 'Het is allemaal beroerd onder de bezetting', zei hij eens tegen Oud, 'maar zonder de Tweede Kamer en de ministers bevat het mij wel'³: hij 'regeerde'.

Veel gezag had hij in '40 niet. De Monchy, burgemeester van Den Haag, had hem nooit anders gezien dan als 'een pijs' ('maar ik moet zeggen: hij sprong wel handig met de Duitsers om').⁴ In de kring van de commissarissen der koningin had Bosch van Rosenthal, niet als enige, geen hoge dunk van zijn capaciteiten. Intussen vond Frederiks de steun en toeverlaat waaraan hij behoefte had, juist in die kring, nl. in de persoon van de commissaris van Zuid-Holland, van Karnebeek - oud-minister, minister van staat, 'excellentie' dus. Frederiks zag hoog tegen hem op. Trots was hij dat van Karnebeek hem op zijn sterfbed (van Karnebeek overleed in maart '42) voorstelde dat zij elkaar zouden tutoyeren.⁵ Moest iemand wie zulk een eer te beurt viel, zich iets aantrekken van kritiek van onwetende buitenstaanders? In zijn zelfingenomenheid (die met een grote kwetsbaarheid gepaard ging) sloot Frederiks zich steeds meer op; hij luisterde nooit naar de Londense radio; wat hij er van anderen over hoorde, was voor hem al voldoende om haar 'onverantwoordelijke boodschappen' te verwerpen.⁶ Voor het wereldnieuws had hij die uitzendingen ook al niet nodig: dat vond hij al genoeg in de enige krant die hij las: *Het Vaderland*. Maar kwam hem de in illegale bladen geuite kritiek onder ogen, dan vond hij die 'ellendig . . . ik heb er onder geleden'; hij achtte die bestrijding een grove onbillijkheid: hoe konden die scribenten 'weten wat er achter de schermen gebeurde'?⁷ Zo groot was met dat al de innerlijke verwarring waarin die kritiek hem stortte, dat hij na de oorlog in een en hetzelfde verhoor door de Enquêtecommissie eerst kon verklaren dat geen enkele ambtenaar ooit illegaal werk mocht bedrijven⁸ en vervolgens dat hijzelf 'helemaal tegen de 'Aanwijzingen' in', 'eigenlijk . . . illegaal geweest' was.⁹

¹ Bij verordening 79/40 van 1 aug. 1940 kreeg Frederiks de speciale bevoegdheid daartoe. (*Verordeningenblad*, 1940, p. 246-47). In '44 waren zeven-en-twintig gemeenten tot elf samengevoegd; voorts waren de grenzen van vier-en-twintig gemeenten gewijzigd. (*VuJ*, *HA Inneres*: regestenlijst I, p. 20-23). ² Brief, 20 jan. 1942, van Bosch van Rosenthal aan van Wijnbergen, p. 5. ³ Getuige P. J. Oud, *Eng.*, dl. VII c, p. 666. Ook Oud verzwijgt de naam van Frederiks. ⁴ S. J. R. de Monchy, 9 okt. 1957. ⁵ K. J. Frederiks, 25 juni 1960. ⁶ Getuige L. H. N. Bosch van Rosenthal, *Eng.*, dl. IV c, p. 1627. ⁷ Getuige K. J. Frederiks, a.v., dl. VII c, p. 531. ⁸ A.v., p. 530. ⁹ A.v., p. 531.